

NORSK DESIGN- OG ARKITEKTURSENTER

Oslo, 14.09.16

Til KMD

Stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikt – innspill fra Norsk design- og arkitektursenter (DOGA)

Vi berømmer departementet for prosessen omkring denne meldingen. Den har vært åpen og god. På bakgrunn av det som allerede er spilt inn samt dialog underveis ser DogA nødvendigheten av å presisere og utdype enkelte punkter som vi finner viktige, men ikke tilstrekkelig belyst av andre innspill.

Vi har i dag en nær tverrpolitisk erkjennelse av behovet for en global bærekraftig utvikling. Forskning og kunnskap mangler ikke, men vi mangler gode nok politiske modeller og vilje til å utnytte tilgjengelig kunnskap. Utfordringen ligger i å utnytte intelligente samarbeidsformer på tvers av samfunnssektorer, beliggenhet og kompetanseområder.

Urbanisering og framvekst av større byregioner er en konsekvens av en historisk utvikling. Den representerer viktige bærekraftige utfordringer og muligheter for samfunnet som helhet. Behandlingen av disse utfordringene krever samordnede og mer helhetsbaserte bestemmelser og løsninger.

Kunnskap og kompetanse

Norsk Form gjennomførte en spørreundersøkelse til landets kommuner 2014, om lokale hovedutfordringer når det gjelder kvalitet på arkitektur og byforming. Resultatet var nedslående. Kun 14 av 126 kommuner har formulert sin egen arkitekturpolitikk og 2/3 av kommunene mangler denne arkitekt- og planleggerkompetansen.

63% av kommunene svarte at vitalisering av sentrum er hovedutfordringen. På spørsmålet om hva som skal til for å nå fram, anmodet et stort flertall mer innsikt og kyndighet; gjennom bedre bevisstgjøring av lokale politikere, større engasjement og mer kompetanse hos lokale aktører og mer kunnskap og kompetanse i administrasjonen.

Vi mener:

- Staten som byggherre mangler kunnskap eller tar ikke nok hensyn til bærekraftig by- og stedsutvikling.
- For å lykkes med en samhandlet by- og distriktspolitikk er det viktig å heve kunnskapsnivået i alle ledd.
- Kommunene må få flere ressurser til nødvendig opprustning av arkitektur- og byutviklingskompetansen.
- Det må etableres en mer strukturert mulighet for etterutdanning blant fagfolk.
- For å lykkes bedre med helhetlige planprosesser kreves det forståelse omkring sammenhenger mellom arealplaner, folkehelse, fortetting osv.
- For å få større flyt av kunnskap må planmiljøene styrkes gjennom pålagt samarbeide på tvers av lokale grenser.
- Det er behov for å forstå hvordan byutvikling bidrar til økt verdiskaping.

Side 1 av 3

NORSK DESIGN- OG ARKITEKTURSENTER

- Det mangler kunnskap omkring hvorfor og hvordan byer vokser.
- Politikere og planleggere må vie mer oppmerksomhet til, og nyttiggjøre seg bedre av, forskningens resultater og styrke forskningen posisjon som et effektivt virkemiddel i samfunns- og næringsutvikling.

Samarbeidsstruktur

Bærekraftig by- og stedsutvikling handler om samarbeid på alle plan og i alle samfunnssektorer. Vi kan ikke løse framtidens utfordringer med teknologi i seg selv, det handler like mye om politiske, økonomiske og sosiale prosesser. I arbeidet med å finne løsninger på de store samfunnsutfordringene ligger det et betydelig innovasjonspotensiale. Det krever at vi opparbeider en mer forpliktende, tverrfaglig og overgripende samarbeidsstruktur.

Vi mener:

- Det må innføres en forpliktende samarbeidsstruktur på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Koordinering av utbyggingstiltak er nødvendig på tvers av fylkes- og kommunegrensene.
- Systemet må åpne for at bærekraftig nyskaping går foran et regelverk som kan skape ubalanse i dialogen kommune, konsulent og utvikler.
- Det er for liten oppfølging av nasjonale retningslinjer. Det medfører ofte at enkeltkommuner gjennomfører tiltak, som er til skade for nabokommuner. Verken Fylkeskommunen eller Staten utøver sin rolle som planmyndighet på en tilfredsstillende måte.
- Samfunnets interesser må ivaretas fremfor personlige interesser (enten det er utbyggere eller andre).
- Storsamfunnets interessert må også ivaretas fremfor enkeltkommuner, og fylkeskommuner.
- Aktører med sosiale-, miljømessige og økonomiske interesser må spille på lag i byutviklingen (for eksempel folkehelse, miljø, næringsliv, utbyggere, kommune). Det må skapes arenaer for tidlig involvering av alle parter, og søke etter større mulighetsrom og gode løsninger for alle.
- Saksbehandling kan ta for lang tid. Endringstakten kan forde mer fleksible samarbeidsstrukturer mellom forvaltning og utbygger, både i utarbeidelsen og bruken av planer.

Samspillskultur - Demokratisk by- og stedsutvikling

Selvtilstrekkelighet skader en presserende tverrfaglig kunnskapsflyt. Medvirkning nedfelt i regelverket. Medvirkning må spesifiseres i plan og bygningsloven. Den er per i dag for generell.

- Medvirkningsprosesser må dokumenteres godt og følges opp. F.eks. av en demokratikoordinator.

NORSK DESIGN- OG ARKITEKTURSENTER

- Tidlig reell medvirkning helt avgjørende, for å forhindre et demokratisk underskudd i planleggingen og å sikre god dialog mellom utbygger, innbygger og forvaltning.
- Bedre medvirkningsprosesser i praksis: Kommunene må få mer og bedre kompetanse om gode medvirkningsprosesser.
- Staten bør bidra til forbildeprosjekter der gode medvirkningsmodeller står sentralt i planleggingen.
- En større del av kommunenes ressurser bør settes av til dialogarbeid.
- Det er behov for mer formålstjenlig kyndighet i anskaffelse av riktig kompetanse.
- Opplevd kvalitet handler om brukere og krever en større grad av samspill og medvirkning enn teknisk kvalitet.
- Næringslivet har for liten kompetanse i den økonomiske bærekraften av god byutvikling.
- Utbyggere og næringsliv tenker ofte for kortsiktig og presser kommunene til å ta snarveier i planleggingen.
- Det må etableres arenaer for dialog og ideutveksling tidlig i kommunale planprosesser.

Med vennlig hilsen

Norsk design- og arkitektursenter

Morten Ragnøy Ednes
Seniorrådgiver